

Wyrok z dnia 4 listopada 2004 r.

I PK 25/04

Pracodawcą jest spółka jawna, a nie jej wspólnicy.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 listopada 2004 r. sprawy z powództwa Ryszarda J. przeciwko „K.” spółce jawnej w B. o nagrodę jubileuszową i inne roszczenia, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 18 września 2002 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 3 kwietnia 2002 r. [...] i sprawę przekazał temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania w części przekraczającej kwotę 18,40 zł (osiemnaście złotych czterdzieści groszy), pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

W okresie od dnia 7 grudnia 1966 r. do dnia 31 stycznia 1999 r. Ryszard J. był zatrudniony w L.B. spółce z o.o. w B. Powód pracował na stanowisku palacza, w pełnym wymiarze czasu pracy. Pismem z dnia 30 grudnia 1998 r. powód został zawiadomiony przez L.B. spółkę z o.o. w B., że z dniem 1 lutego 1999 r. nastąpi zmiana po stronie pracodawcy. W miejsce dotychczasowego pracodawcy wstąpi Mirosław S. właściciel Przedsiębiorstwa Usługowo - Handlowego „K.” w B. W dniu 28 stycznia 1999 r. pozwany zawarł z L.B. spółką z o.o. umowę, w której ustalono, iż Mirosław S. przejmie w trybie art. 23¹ k.p. pracowników posiadających przygotowanie do obsługi kotłowni. W dniu 1 lutego 1999 r. powód podpisał z Mirosławem S. umowę o pracę na czas nieokreślony, zgodnie z którą został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku palacza.

Pismem z dnia 24 lutego 2000 r. Ryszard J. został poinformowany, że z dniem 1 marca 2000 r. jego nowym pracodawcą będzie „K.” Spółka Cywilna Mirosław S. i inni z siedzibą w B., do której w całości zostało włączone Przedsiębiorstwo Usługowo - Handlowe „K.” Mirosława S. Umowa o pracę z powodem została rozwiązana 24 kwietnia 2001 r. bez zachowania okresu wypowiedzenia, z powodu przebywania przez niego w miejscu pracy w dniu 19 kwietnia 2001 r. w stanie nietrzeźwości. Obowiązujący w Spółce pozwanych regulamin wynagradzania nie przewiduje dla pracowników świadczeń w postaci nagrody jubileuszowej i dodatkowego wynagrodzenia rocznego.

Z dniem 7 lutego 2001 r. Ryszard J., zgodnie z Zakładowym Układem Zbiorowym Pracy obowiązującym w L.B. spółce w B., nabyłby prawo do nagrody jubileuszowej za 35 lat pracy w wysokości 9.425,13 zł. Premia roczna, jaką powód powinien otrzymać za rok 1999, wynosi 1.311,63 zł. Powód domagał się od strony pozwanej „K.” spółki jawnej w B. nagrody jubileuszowej oraz premii rocznej za 2000 r.

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2002 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach zasądził od Mirosława S. i Elżbiety G.-S. współwłaścicieli spółki jawnej „K.” w B. na rzecz Ryszarda J. kwotę 10.755,16 zł.

Zdaniem Sądu Rejonowego, skoro powód został przejęty przez pozwaną spółkę w trybie art. 23¹ k.p. to spółka ta stała się z mocy prawa stroną w dotychczasowym stosunku pracy i wiąże ją warunki pracy i płacy wynikające z dotychczasowej umowy o pracę, niezależnie od tego, czy źródłem uprawnień pracownika były przepisy prawa czy umowne postanowienia stron. Powodowi nie wypowiedziano dotychczasowych warunków pracy i płacy, zatem miały do niego zastosowanie wszystkie istotne elementy treści stosunku pracy, jaki łączył go przed dniem 1 lutego 1999 r. z L.B. spółką z o.o., tj. prawo do nagrody jubileuszowej i premii rocznej tzw. „trzy-nastki”.

Apelację od tego wyroku wniosła strona pozwana i zarzucając naruszenie art. 241⁸ k.p. oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu pierwszej instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, a także naruszenie art. 8 k.s.h. przez błędne oznaczenie strony pozwanej, domagała się zmiany wyroku i oddalenia powództwa, ewentualnie uchylenia wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 18 września 2002 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach oddalił apelację. W ocenie Sądu w rozpatrywanej sprawie

jest poza sporem, że pozwana spółka nie dokonała w stosunku do powoda wypowiedzenia warunków płacy w przedmiocie nagrody jubileuszowej i premii rocznej. Nie można zgodzić się z twierdzeniem strony pozwanej zawartym w apelacji, że na skutek zawarcia z powodem w dniu 1 lutego 1999 r. nowej umowy z wyższymi niż poprzednio stawkami godzinowymi doszło do zmiany uprawnień powoda odnośnie do nagrody jubileuszowej i premii. Zdaniem Sądu Okręgowego, aby do takiej zmiany doszło musiałoby to zostać wyraźnie ujęte w treści umowy. Nadto, umowa z 1 lutego 1999 r. została zawarta w okresie roku od przejścia powoda w trybie art. 23¹ k.p., zatem zgodnie z art. 241⁸ § 1 k.p. niemożliwe byłoby przyjęcie przez powoda nowych niekorzystnych warunków.

Odnośnie zaś do naliczania rocznej premii w wysokości 5% rocznego wynagrodzenia, to taki przepis obowiązywał u poprzedniego pracodawcy i zgodnie z art. 23¹ § 2 k.p. nowy pracodawca musi go stosować do czasu wypowiedzenia tych warunków. Zdaniem Sądu, nie zasługuje na uwzględnienie również zarzut złego oznaczenia strony pozwanej w zaskarżonym wyroku.

Kasacja od powyższego wyroku została oparta na zarzucie naruszenia art. 241⁸ § 1 k. p. wskutek przyjęcia, iż przepis ten znajduje zastosowanie do wypłaty premii rocznej w sytuacji, gdy podstawą jej wypłaty nie był ZUZP L.B. spółki z o.o., lecz wyłącznie regulamin podziału premii rocznej w L.B. spółce z. o.o., uchwalony w wykonaniu Pakietu Socjalnego, który nie był układem zbiorowym pracy, błędnej wykładni art. 30 § 1 k.p., przez przyjęcie, iż określenie w sporządzonej umowie nowych podstaw wynagrodzenia i ich przyjęcie przez pracownika nie doprowadziło do skutecznej zmiany treści łączącego strony stosunku pracy, błędnej wykładni art. 24 k.s.h. i niewłaściwego zastosowanie art. 8 tego aktu prawnego. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości co do oznaczenia w nim strony pozwanej i określenie jej w brzmieniu ustalonym umową spółki, a uwidocznionej przez stosowny wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym, uchylenie wyroku w części przekraczającej uznaną przez pozwanego kwotę 18,40 zł tytułem dodatku za miesiąc marzec 2001 r. i oddalenie powództwa w tym zakresie. Zdaniem skarżącego, do regulaminu podziału premii rocznej nie ma zastosowania art. 241⁸ k.p. ponieważ regulamin ten nie stanowił elementu obowiązującego u przekazującego L.B. spółki z o.o. układu zbiorowego pracy. Odnośnie do nagrody jubileuszowej doszło - zdaniem skarżącego - do zmiany dotychczasowych warunków pracy przez zawarcie z powodem umowy o pracę, przewidującej efektywnie wyższe wynagrodzenie za pracę niż dotychczas otrzymany-

wał. Sądy obu instancji określiły stroną pozwaną jako Mirosław S. i Elżbieta G.-S. współwłaściciele Spółki Jawnej „K.” w B., podczas gdy zgodnie z art. 8 k.s.h. powinna nią być „K.” spółka jawna Mirosław S. i Elżbieta G.-S., a aktualnie K. Mirosław S. i spółka - spółka jawna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja zawiera usprawiedliwiony zarzut naruszenia art. 8 k.s.h. Wyrok Sądu pierwszej instancji został wydany przeciwko Mirosławowi S. i Elżbiecie G.-S. współwłaścicielom Spółki Jawnej „K.” w B. Analogicznie została określona strona pozwana w wyroku Sądu drugiej instancji mimo tego, że już w apelacji strona pozwana kwestionowała poprawność jej oznaczenia. Zarzut ten Sąd Okręgowy skwitował stwierdzeniem, że nie zasługuje on na uwzględnienie, ponieważ art. 24 § 1 k.s.h. „zobowiązuje spółkę jawną do podania nazwiska lub firmy (nazwy) wszystkich współników”. Pogląd ten nie jest trafny. Powszechnie podkreśla się, że jednym z podstawowych założeń reformy prawa spółek handlowych było umocnienie podmiotowości spółek osobowych, do których należy również spółka jawna (art. 22 k.s.h.). Według art. 8 § 1 k.s.h. spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana, co oznacza, że przepis ten przyznaje wszystkim handlowym spółkom osobowym zdolność prawną w zakresie prawa materialnego oraz zdolność procesową. Stosownie do art. 8 § 2 spółka osobowa prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, co z kolei oznacza, że w obrocie wobec osób trzecich podmiotem działającym jest sama spółka, a nie jej wspólnicy. Konsekwencją procesową wymienionych regulacji jest, że spółki osobowe posiadają bierną i czynną legitymację procesową. Pracodawcą powoda była jednostka organizacyjna w formie spółki jawnej. Powód domagał się od pracodawcy świadczeń w postaci nagrody jubileuszowej oraz premii rocznej w związku z czym ta spółka (a nie jej wspólnicy) powinna zostać oznaczona jako strona pozwana. Wyrok zapadły w procesie przeciw wspólnikom nie ma mocy wobec spółki.

W ustalonym stanie faktycznym sprawy, który nie jest sporny, zasadniczy problem prawny sprowadza się do kwestii konsekwencji przejścia części zakładu pracy na innego pracodawcę w zakresie postanowień układu zbiorowego pracy dotyczących nagrody jubileuszowej oraz postanowień regulaminu podziału premii rocznej. U

pierwotnego pracodawcy powoda - L.B. obowiązywał układ zbiorowy pracy przewidujący nagrody jubileuszowe dla pracowników tego podmiotu zatrudniającego, a także regulamin podziału premii rocznej L.B., wydany na podstawie Porozumienia Socjalnego, zawartego przez L.G. i związki zawodowe w ZPW B. z dnia 26 kwietnia 1995 r. oraz aneksu do tego Porozumienia. Wymienione akty kształtowały treść stosunków pracy pracowników L.B., w tym treść stosunku pracy powoda. W przypadku nagrody jubileuszowej prawo do niej stawało się elementem treści stosunku pracy w wyniku działania układu zbiorowego jako aktu autonomicznego prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p. W odniesieniu do premii rocznej mechanizm prawny dotyczący tego w jaki sposób układ warunkujący prawo do tego świadczenia wchodzi do treści stosunku pracy jest przedmiotem rozbieżnych stanowisk zarówno w piśmiennictwie, jak i w judykaturze. Według jednego stanowiska akty w postaci porozumień (paktów gwarancji) socjalnych (pracowniczych) stanowią w każdym przypadku rodzaj źródła prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p. (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2001 r., III ZP 25/00, OSNAPiUS 2002 nr 6, poz. 134 dotyczącą charakteru prawnego Paktów Gwarancji Pracowniczych z dnia 23 grudnia 1996 r. pomiędzy ogólnopolskimi organizacjami związkowymi w przedsiębiorstwie PKP a zarządem PKP). Według innego stanowiska moc prawna tych aktów, o ile nie są one oparte na ustawie, powinna być rozpatrywana w kategoriach umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej - art. 393 k.c. w związku z art. 300 k.p. Dla rozpoznawanej sprawy istotny jest wniosek, że zarówno w myśl stanowiska pierwszego, jak i stanowiska drugiego zawarte w wymienionych aktach układy warunkujące prawo do świadczeń wchodzi do treści stosunku pracy, aczkolwiek na podstawie innego mechanizmu prawnego.

Zgodnie z art. 23¹ k.p. w razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on - z mocy prawa - stroną w dotychczasowych stosunkach pracy. Pozwana spółka, przejmując powoda w trybie powołanego przepisu stała się (z dniem przejęcia) stroną stosunku pracy z powodem o treści ukształtowanej w czasie zatrudnienia u przekazującego L.B., niezależnie od tego, że przejemca nie był stroną układu zbiorowego pracy w L.B., ani regulaminu podziału premii rocznej obowiązującego u przekazującego. W uchwale z dnia 16 maja 2001 r., III ZP 9/01 (OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 635) Sąd Najwyższy, powołując się na wcześniejszą uchwałę z dnia 11 marca 1998 r., III ZP 3/98 (OSNAPiUS 1998 nr 20, poz. 588), wyjaśniał mechanizm prawny przejścia treści stosunku pracy na przejemcę na przykła-

dzie prawa do nagród z zakładowego funduszu nagród u przejemcy, u którego nie obowiązywała ustawa z dnia 10 lipca 1985 r. o rocznych nagrodach z zakładowego funduszu nagród w państwowych jednostkach organizacyjnych (Dz.U. Nr 32, poz. 141 ze zm.). Sąd Najwyższy podkreślił, że elementem treści stosunku pracy pracowników zatrudnionych w państwowych jednostkach organizacyjnych nie będących przedsiębiorstwami państwowymi było między innymi uprawnienie do rocznej nagrody z zakładowego funduszu nagród. Uprawnienie to oraz odpowiadający mu po stronie pracodawcy obowiązek wypłacenia nagrody miały ograniczony zasięg podmiotowy i u innych pracodawców, np. o statusie spółki prawa handlowego, nie mogły powstać w sposób pierwotny, a jedynie w związku z przejęciem państwowej jednostki organizacyjnej w trybie art. 23¹ k.p., tzn. w sposób pochodny. Przejęcie zakładu (jego części) sprawia, że przejmujący staje się *ex lege* pracodawcą w dotychczasowych stosunkach pracy, a więc w stosunkach o treści ukształtowanej także przez akty normatywne, nie wyłączając aktów obowiązujących poprzedniego pracodawcę i niemających skądinąd zastosowania wobec nowego pracodawcy.

Stanowisko strony pozwanej, że do regulaminu podziału premii rocznej nie ma zastosowania art. 241⁸ k.p., co w konsekwencji miałyby oznaczać, iż strona pozwana nie była związana tym regulaminem, w świetle powyższych wywodów, nie jest trafne. Słusznie natomiast skarżąca podnosi, że nie mogą do niej znajdować zastosowania zmiany zasad przyznawania premii rocznej wprowadzone u strony przekazującej w okresie po przejściu powoda do nowego pracodawcy - strony pozwanej.

Nie jest też trafna argumentacja pozwanej, że skoro w okresie po przejściu powoda została zawarta z nim nowa umowa o pracę podwyższająca stawki wynagrodzenia za pracę, to podwyżka ta oznacza zmianę dotychczasowych warunków pracy w zakresie świadczeń na rzecz powoda. Treścią umowy o pracę z powodem była wyłącznie podwyżka płacy zasadniczej. Zmiana warunków pracy w zakresie premii rocznej wymagałaby zastosowania wypowiedzenia zmieniającego, co nie miało miejsca. Podobnie w przypadku nagrody jubileuszowej, w stosunku do której obowiązywałby ponadto nakaz stosowania postanowień układu zbiorowego pracy przez okres jednego roku od dnia przejścia części zakładu pracy.

Z przytoczonych motywów, w oparciu o art. 393¹³ k.p.c. należało orzec jak w sentencji wyroku.

=====